

education

Department:
Education
North West Provincial Government
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

PROVINSIALE ASSESSERING

GRAAD 10

**EKONOMIE V2
NASIENRIGLYNE
NOVEMBER 2024**

PUNTE: 150

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 22 bladsye.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1****1.1 MEERVOUDIGEKEUSE VRAE**

1.1.1 A - monopolie✓✓

1.1.2 C - ruilwaarde✓✓

1.1.3 A - marginaal✓✓

1.1.4 B - indirekte belasting✓✓

1.1.5 D - produksie moontlikheids✓✓

1.1.6 B - arbeidsmark✓✓

1.1.7 C - ekonomiese groei✓✓

1.1.8 D - migrasie✓✓

(8 x 2) (16)

1.2 PASITEMS

1.2.1 C - markstruktuur wat 'n groot aantal kopers en verkopers het wat nie die prys kan beïnvloed nie ✓

1.2.2 A - goedere wat saam gekomineerd is om 'n behoefte te bevredig, bv. CD en 'n CD speler✓

1.2.3 D - die waarde van die naasbeste alternatief wat opgeoffer is wanneer 'n keuse gemaak word ✓

1.2.4 B - 'n organisasie van werkers wat die belange van sy lede bevorder en beskerm ✓

1.2.5 E - wetlike en morele regte wat die belange van werkers beskerm en regverdigte behandeling in die werksplek verseker ✓

1.2.6 I - 'n segment van die samelewing wat beduidende ekonomiese uitdagings en hindernisse in die gesig staar, wat hul toegang tot hulpbronne, geleenthede en sosiale mobiliteit beperk ✓

1.2.7 H - die persentasie van die EAB wat werkloos is binne 'n spesifieke area of demografiese groep✓

1.2.8 G - wanneer al die mense wat wil werk, wat werk soek, werk kan kry ✓

(8 x 1) (8)

1.3 GEE DIE TERM

1.3.1 Nut✓

1.3.2 Subsidie✓

1.3.3 Allokatiewe doeltreffendheid✓

1.3.4 Wet op Arbeidsverhoudinge✓

1.3.5 Strukturele werkloosheid✓

1.3.6 Ekonomiese billikheid✓

(6 x 1) (6)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 2: MIKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 40 MINUTE****2.1 Beantwoord die volgende vrae.****2.1.1 Noem enige TWEE vlakke van die openbare sektor.**

- Nasionaal✓
- Provinsiale✓
- Plaaslik✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2 x 1) (2)

2.1.2 Hoe beïnvloed 'n styging in die prys van suiker die vraag na tee?

Die vraag na tee sal afneem aangesien suiker en tee komplementêre goedere is.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (1 x 2) (2)

2.2 DATARESPONS**2.2.1 Identifiseer in die uittreksel hierbo die term wat na die verkopers se kant van die mark verwys.**

Voorsiening✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (1)

2.2.2 Noem EEN determinant van aanbod.

- Die prys van die goedere of dienste✓
- Die stand van die tegnologie✓
- Die prys van alternatiewe goedere en dienste✓
- Die prys van produksiefaktore✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (1)

2.2.3 Beskryf kortliks die term vraag.

Vraag verwys na die hoeveelheid goedere en dienste wat voornemende kopers bereid is om teen die gegewe prys binne 'n gegewe tydperk te koop.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

2.2.4 **Verduidelik die verhouding tussen pryse en die hoeveelhede goedere gevra.**

Soos die prys van die goedere wat gevra word toeneem, neem die vraag na die goedere af en soos die prys van die goedere wat gevra word afneem, neem die vraag na die goedere toe. ✓✓
(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

2.2.5 **Hoe word pryse in die mark bepaal?**

- Deur die interaksie van markmeganismes/kragte. ✓✓
- Die kruising van die vraag- en aanbodkrommes vestig die markewewig en ook ewewigsprys en -hoeveelheid. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2 x 2) (4)

2.3 **DATA RESPONS**

2.3.1 **Identifiseer die kromme wat in die grafiek hierbo uitgebeeld word.**

PMK/ PMG/
Produksiemoontlikheidskromme/Produksiemoontlikheidsgrens ✓ (1)

2.3.2 **Wat is die geleentheidskoste om 27 eenhede van 'n diens te vervaardig?**

4 eenhede van 'n goed ✓ (1)

2.3.3 **Beskryf kortliks die term pareto-doeltreffendheid.**

Pareto-doeltreffendheid is wanneer dit onmoontlik is om een party beter af te maak sonder om 'n ander party slegter daaraan toe te maak. ✓✓
(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

2.3.4 **Waarom word punt D as pareto-ondoeltreffend beskou?**

Die hulpbronne word ondoeltreffend gebruik, daar is 'n vermorsing van hulpbronne/ daar is steeds ruimte om meer van 'n goed sonder of diens te produseer sonder om iets op te offer/ dit is moontlik om meer van 'n goed te produseer sonder om minder diens te lewer. ✓✓
(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

2.3.5 **Verduidelik kortliks hoe verbruikers die probleem van skaarsheid kan oplos.**

- 'n Lys van prioriteite moet deur verbruikers gemaak word ✓✓
- Uit die lys van prioriteite moet dan keuses gemaak word. ✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2 x 2) (4)

2.4 Onderskei tussen volmaakte mark en onvolmaakte mark.

- 'n Volmaakte mark bestaan uit 'n groot aantal firmas, terwyl die getal wissel van een (monopolie), min (oligopolie) en baie (monopolistiese mededinging).✓✓
- Onder 'n volmaakte mark produseer firmas homogene produkte wat identies is in terme van die kwaliteit, voorkoms, verpakking, bestanddele, terwyl die aard van die produk wissel van unieke (monopolie) homogeen/gedifferensieerde (oligopolie) en gedifferensieerde (monopolistiese mededinging).✓✓
- In 'n volmaakte mark is firmas prysnemers omdat die pryse deur markkragte van vraag en aanbod bepaal word, terwyl firmas 'n mate van beheer oor prys het wat wissel van min (monopolistiese mededinging), aansienlik (oligopolie) tot volle beheer (monopolie), onder onvolmaakte mark.✓✓
- Toegang en uitgang is heeltemal gratis onder volmaakte mark, terwyl dit wissel van relatief maklik tot heeltemal geblokkeer onder onvolmaakte markte.✓✓
- Inligting is volledig onder volmaakte mark en monopolie, terwyl dit onvolledig is onder oligopolie en monopolistiese mededinging.✓✓
- Die vraagkromme vir 'n individuele verkoper in 'n volmaakte mark is horisontaal terwyl die vraagkromme vir die vorms onder onvolmaakte mark afwaarts skuins van links bo na regs onder.✓✓
- Samespanning bestaan nie in 'n volmaakte mark nie, terwyl dit slegs moontlik is onder oligopolie in 'n onvolmaakte mark.✓✓
- Ondernemings in volmaakte markte maak staat op markkragte vir besluitneming, terwyl besluite meestal deur aandeelhouers en direksie geneem word onder onvolmaakte mark.✓✓
- Op die kort termyn maak volmaakte mededinging en monopolistiese mededinging of ekonomiese wins, ekonomiese verlies of normale wins op die lang termyn, terwyl die monopolis en oligopolis ekonomiese winste of ekonomiese verlies op kort termyn kan maak en ekonomiese wins maak op die lang termyn.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord)

(Ken 'n maksimum van 4 punte toe vir blote opnoem van feite/voorbeelde)

(4 x 2)

(8)

2.5 Ontleed die uitdagings wat ekonome in die gesig staar in die meting van nut.

- Subjektiewe aard: Nut is 'n subjektiewe konsep, wat dit moeilik maak om tussen individue te kwantifiseer en te vergelyk. ✓✓
- Ontasbaar: Nut is 'n ontasbare konsep, wat dit moeilik maak om direk te meet. ✓✓
- Interpersoonlike vergelykings: Die vergelyking van nut tussen individue is uitdagend as gevolg van verskillende voorkeure en skale. ✓✓
- Nut vs. inkomste: Nut mag nie altyd met inkomste toeneem nie, wat dit moeilik maak om inkomste as 'n gevolmagtigde te gebruik. ✓✓
- Afnemende grensnut: Die wet van afnemende grensnut maak dit moeilik om nut konsekwent te meet. ✓✓
- Metingsvooroordele: Selfgerapporteerde data kan onderhewig wees aan vooroordele soos sosiale wenslikheidsvooroordeel of ankervooroordeel. ✓✓
- Databeperkings: Toegang tot relevante data en die kwaliteit van bestaande data kan die akkuraatheid van nutsmetings beperk. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord)

(Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir blote opnoem van feite/voorbeelde)

(4 x 2)

(8)

[40]

VRAAG 3: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES 40 PUNTE – 30 MINUTE**3.1 Beantwoord die volgende vrae.****3.1.1 Noem enige TWEE maniere waarop werkloosheidsyfers in Suid-Afrika verkry word.**

- Sensus✓
- Bevolkingsopname✓
- Registrasies van werkloos by die Departement van Arbeid✓
- Steekproefopname (die kwartaallikse arbeidsmagopname) deur Statistieke Suid-Afrika (STATSSA)✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2 x 1) (2)

3.1.2 Wat is die negatiewe impak van die Wet op Basiese Diensvoorwaardes op besighede?

Die Wet dwing besighede om aan baie wetlike vereistes te voldoen wat arbeidskoste kan verhoog.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (1 x 2) (2)

3.2 DATARESPONS**3.2.1 Identifiseer die vakbond wat 'n loonaanbod van 6% uit die uittreksel hierbo aanvaar het.**

Nasionale Unie van Metaalwerkers van Suid-Afrika/ Numsa✓ (1)

3.2.2 Hoeveel werkers is in diens van Steel and Engineering Industries Federation of Southern Africa?

170 000✓ (1)

3.2.3 Beskryf kortliks die term kollektiewe bedinging.

Proses van onderhandeling tussen 'n werkgewer en die verteenwoordiger van 'n eenheid van werknemers wat daarop gemik is om 'n ooreenkoms te bereik oor 'n werkverwante onenigheid.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

3.2.4 Verduidelik kortliks die uitwerking van stakings op die ekonomie

- Stakings lei tot 'n stilstand in produksie, wat lei tot verlore uitset, verminderde produktiwiteit en verminderde ekonomiese aktiwiteit.✓✓

- Langdurige stakings kan ekonomiese groei verminder, aangesien verlore produktiwiteit en uitset tot verlaagde BBP kan lei.✓✓
- In sommige gevalle kan stakings tot permanente werkverliese lei, veral as besighede gedwing word om te sluit of af te skaal.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

3.2.5 **Waarom is dit voordelig vir die werknemers om by 'n vakbonde aan te sluit?**

- Vakbonde help werknemers om goeie lone en werksomstandighede van werkgewers te behaal.✓✓
- Vakbonde werk daaraan om enige verlies aan werksgeleenthede deur aflegging te verminder.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (4)

3.3 **DATARESPONS**

3.3.1 **Waarvoor staan die akroniem SEB?**

Swart Ekonomiese Bemagtiging ✓ (1)

3.3.2 **Watter staatsdepartement is verantwoordelik vir die implementering van die Wet op Breë Swart Basis Ekonomiese Bemagtiging?**

Die Departement van Handel, Nywerheid en Mededinging (DTIC)✓ (1)

3.3.3 **Beskryf kortliks die term kapitaal.**

Die geld wat deur 'n besigheid gebruik word om óf opkomende uitgawes te dek of om in nuwe bates en projekte te belê.✓✓
(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

3.3.4 **Wat sal met die werkloosheidskoers gebeur as die regering daarop fokus om die vaardighede van Suid-Afrikaanse burgers te ontwikkel?**

Suid-Afrikaners sal die nodige vaardighede hê wat nodig is in die arbeidsmark vir indiensneming, werkloosheidsyfer sal afneem.✓✓
(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

3.3.5 **Verduidelik kortliks die suksesse van die Wet op Breë Swart Basis Ekonomiese Bemagtiging wet in Suid Afrika.**

- Verhoogde swart eienaarskap: Aansienlike toename in swart eienaarskap en beheer van besighede.✓✓
- Werkskepping: Skep van werksgeleenthede vir swart mense, veral in bestuurs- en geskoolde poste.✓✓

- Vaardigheidsontwikkeling: Verbeterde vaardighede en opleiding vir swart werknemers, wat hul loopbaanvooruitsigte verbeter.✓✓
 - Ekonomiese groei: Bydrae tot Suid-Afrika se ekonomiese groei en ontwikkeling.✓✓
 - Diversifikasie: Verhoogde diversiteit in die ekonomie, met meer besighede in swart besit in verskeie sektore.✓✓
- (Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2 x 2) (4)

3.4 **Bespreek kortliks die ekonomies gemarginaliseerde groepe in Suid-Afrika.**

- In Suid-Afrika is landelike mense, vroue, gestremdes, ouer mense en skoolverlaters gemarginaliseerde groepe.✓✓
 - Hierdie groepe vind dit moeilik om toegang tot werk te kry.✓✓
 - As hulle wel 'n soort werk het, is hulle die eerste wat bewerkstellig word wanneer sikliese afswaaie plaasvind.✓✓
 - Hulle getalle is sodanig dat regeringsingryping nodig is, daarom bevoordeel sommige aansporingskemas in Suid-Afrika daardie besighede wat waarskynlik persone uit hierdie groepe in diens sal neem.✓✓
 - Die regering se programme vir openbare werke gee voorkeur aan landelike mense, vroue, naskoolse jeug en gestremdes.✓✓
- (Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (8)
- (Ken 'n maksimum van 4 punte toe vir blote opnoem van feite/voorbeelde)** (4 x 2) (8)

3.5 Hoe kan die regering ondersteuning bied aan klein medium- en mikro-ondernemings?

Toegang tot befondsing: Verskaf finansiële bystand, toelaes en lenings met gunstige voorwaardes.✓✓

- Opleiding en mentorskap: Bied opleiding in besigheidsvaardighede, mentorskapprogramme en werkswinkels aan.✓✓
- Regulatoriese ondersteuning: Vereenvoudig regulatoriese prosesse, verminder burokrasie en verskaf nakomingsbystand.✓✓
- Marktoegang: Fasiliteer toegang tot markte, insluitend staatsverkrygingsgeleenthede.✓✓
- Infrastruktuurondersteuning: Verskaf toegang tot bekostigbare infrastruktuur, soos kantoorryimte, tegnologie en vervoer.✓✓
- Belastingaansporings: Bied belastingtoegewings, aftrekkings of kortings aan om finansiële laste te verminder.✓✓
- Netwerkgeleenthede: Hou geleenthede, konferensies en handelsmissies aan om KMMO's met potensiële vennote en kliënte te verbind.✓✓
- Bedryfspesifieke ondersteuning: Verskaf sektorspesifieke ondersteuning, soos landbou- of tegnologiese ontwikkelingsprogramme.✓✓
- Toegang tot inligting: Bied hulpbronne, navorsing en data aan om sakebesluite in te lig.✓✓
- 10. Vereenvoudiging van prosesse: Stroomlyn prosesse vir registrasie, lisensiëring en permitte.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord)

(Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir blote opnoem van feite/voorbeelde)

(4 x 2)

(8)
[40]

VRAAG 4: MIKRO-EKONOMIE EN KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES**4.1 Beantwoord die volgende vrae.****4.1.1 Noem enige TWEE vorme van nut.**

Nut van tyd✓

Nut van plek✓

Nut van vorm✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2 x 1) (2)

4.1.2 Wat is die doel van die Wet op Vergoeding vir Beroepsbeserings en -siektes?

Die Wet maak voorsiening vir die betaling van vergoeding vir ongeskiktheid of dood veroorsaak deur beserings of siektes in die uitvoering van werkspligte.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2 x 1) (2)

4.2 DATARESPONS**4.2.1 Identifiseer EEN vaardigheidsontwikkelingsprogram wat die regering in die uittreksel hierbo van stapel gestuur het.**

Nasionale Jeugbeleid✓

Die Wet op Vaardigheidsontwikkeling✓

Die Jeug Indiensnemingsdiens✓

(1)

4.2.2 Watter groep mense het by hierdie programme baat gevind?

Jeug/jongmense✓

(1)

4.2.3 Verduidelik kortliks beskryf die term leerlingskap.

'n Werkgebaseerde leerprogram wat teoretiese leer met praktiese ervaring kombineer.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

4.2.4 Wat is die belangrikheid van menslike hulpbron-ontwikkeling om die ongelykhede van die verlede aan te spreek?

Menslike hulpbronne: Om menslike hulpbronne te verbeter beteken om die vaardighede en vermoëns van mense te verbeter.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

- 4.2.5 **Waarom is vaardigheidsontwikkeling belangrik in die arbeidsmark?**
- Die verbetering van jou vaardighede kan help om promosies te kry.✓✓
 - Vaardigheidsontwikkelingsinisiatiewe help om die speelveld gelyk te maak en ongelykheid in die ekonomie te verminder.✓✓
- (Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2 x 1) (4)

4.3 DATARESPONS

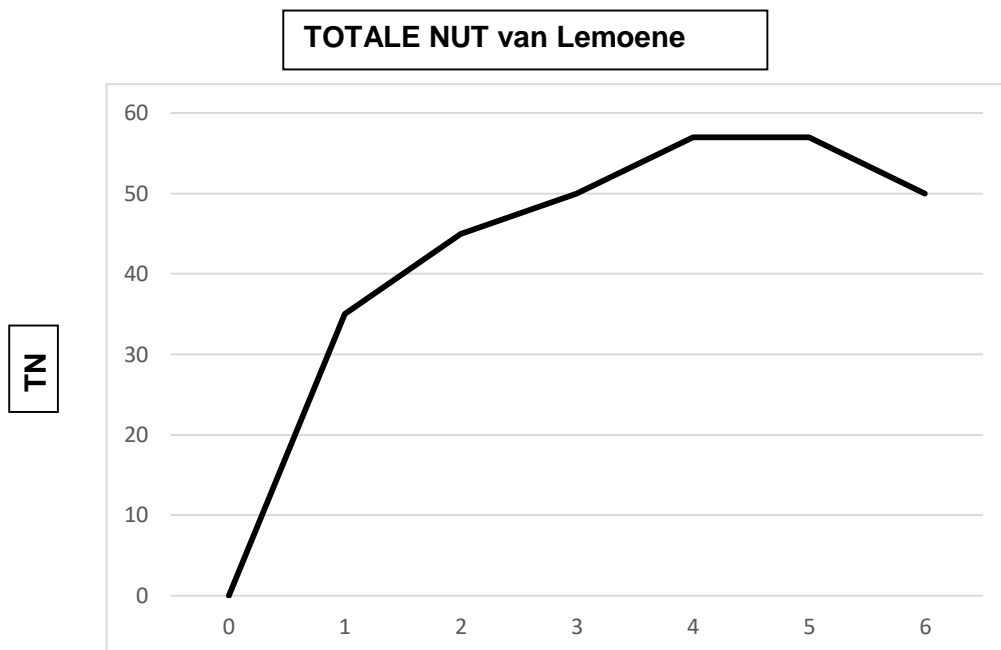
- 4.3.1 **Identifiseer die produk wat verbruik word uit die tabel hierbo.**
- Lemoene✓ (1)

- 4.3.2 **Watter lemoen gee geen ekstra bevrediging wanneer dit verteer word nie?**
- 5de lemoen✓ (1)

- 4.3.3 **Beskryf kortliks die term waarde.**
- Waarde is die maksimum bedrag geld wat 'n persoon bereid en in staat is om vir goedere of dienste te betaal.
(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

- 4.3.4 **Wat gebeur met marginale nut wanneer die 6de lemoen verbruik word?**
- Die marginale nut val onder nul en die 6de oranje gee negatiewe nut.✓✓
(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord) (2)

4.3.5 Gebruik die inligting uit die tabel hierbo om 'n duidelik benoemde totale nutsgrafiek te teken.

Hoeveelheid lemoene

Puntetoekenning
 Korrekte helling van TN-kromme = 2 punte
 Benoeming van as = 1 punt

(4)

4.4 Bespreek kortliks die funksies van markte.

- Markte is die interaksie van verbruikers en produsente om pryse te beding en goedere en dienste uit te ruil. ✓✓
- Markpryse rig die ekonomiese besluite van beide verbruikers en produsente. ✓✓
- Markte vereis geen direkte ingryping of beheer van kragte van buite nie. ✓✓
- Omdat markte kontak tussen verbruikers en produsente skep, is dit in markte dat vraag en aanbod bymekaar kom. ✓✓
- Produsente sal die relatiewe pryse van goedere en dienste oorweeg voordat hulle besluit wat, hoe en vir wie om te produseer. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord)

(Ken 'n maksimum van 4 punte toe vir blote opnoem van feite/voorbeelde)

(4 x 2)

(8)

4.5 Wat is die uitwerking van werkloosheid op lede van die samelewing?

- Werkloosheid is die hooforsaak van armoede in Suid-Afrika, werkloosheid laat mense se lewenstandaard daal. ✓✓
- Mense met geen inkomste kan tot 'n lewenstyl van misdaad gedwing word om te oorleef. ✓✓
- Werklose mense ly aan swak fisiese en geestelike gesondheid, dit raak individue se waardigheid en trots. ✓✓
- Verlies aan vertrouwe verminder die kanse om weer werk te kry. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (4 x 2) (8)
(Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir blote opnoem van feite/voorbeelde) [40]

TOTAAL AFDELING B: (80)

AFDELING C

Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 5: MIKRO-EKONOMIE

- **Bespreek in detail die metodes wat die regering gebruik om in die ekonomie in te gryp.** (26)
- **Hoe kan die doeltreffendheid van die staatsondernemings verbeter word?** (10)

INLEIDING

Die regering gryp in die mark in om produksie en die toewysing van hulpbronne te optimaliseer.✓✓/Die openbare sektor of regering sluit alle aspekte van plaaslike, streeks- en nasionale regering in.✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (2)

LIGGAAM: HOOFDEEL**Indirekte belasting**✓

- 'n Indirekte belasting word indirek deur verbruikers betaal deur die aankoop van goedere en dienste.✓✓
- Daar is drie soorte indirekte belasting, bv. BTW, aksynsbelasting – gehef op plaaslik vervaardigde goedere en doeaneregte wat op invoer gehef word.✓✓
- Deur die belasting op te lê, beïnvloed die regering die prys direk wat die prys wat die verbruiker betaal verhoog.✓✓

Subsidies✓

- Die regering verskaf subsidies aan produsente om hulle aan te moedig om die produksie van goedere te verhoog. Aanbod neem toe.✓✓
- Produsentesubsidies word dikwels aan verskaffers van landbouprodukte soos melk, koring en mielies gegee.✓✓
- Subsidies verlaag die koste van die vervaardiging van goedere en dus word die markprys van hierdie goedere verlaag (produkte word goedkoper verkoop)✓✓

Welsyn✓

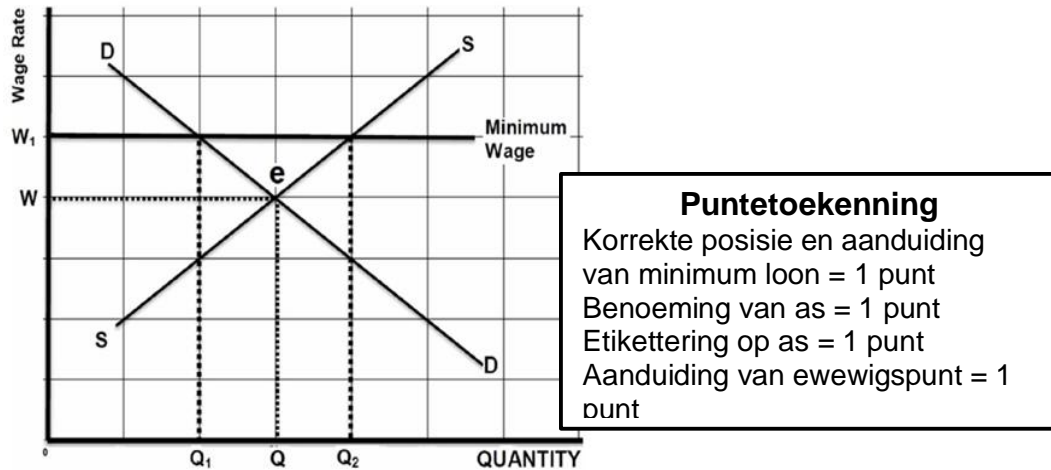
- Weens die ongelyke verspreiding van rykdom word welsynstoelaes aan mense verskaf om in hul basiese behoeftes te voorsien.✓✓
- Die regering verskaf merietegoedere en vul ook die inkomste van arm mense aan.✓✓
- Kontanttoelaes, bv. ouderdomspensioene, ongeskiktheids- en kindersorgtoelaes word gebruik.✓

Produksie✓

- Die regering verskaf goedere en dienste wat nie deur die private sektor verskaf word nie.✓✓

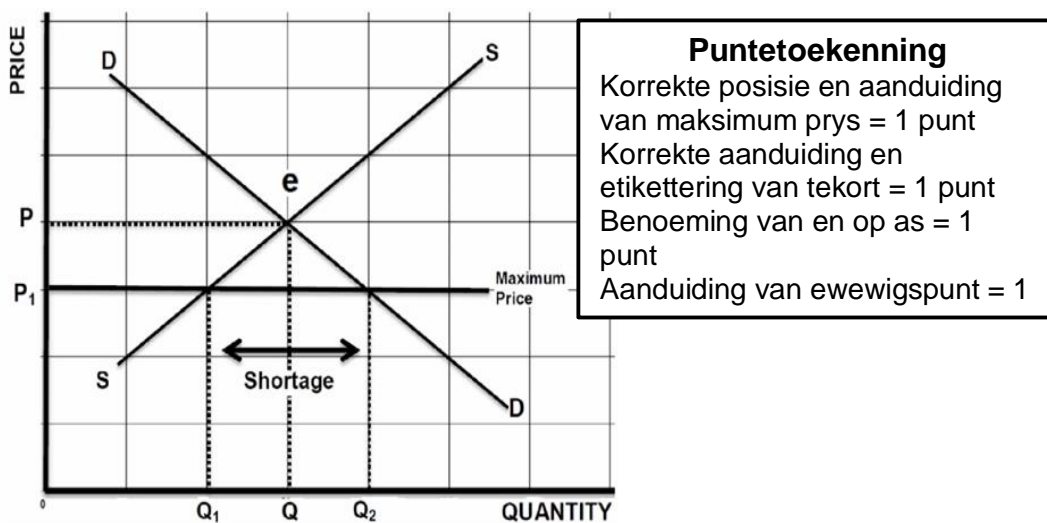
- Hierdie goedere is nie-mededingend en nie-uitsluitbaar, bv. beskermingsdienste, parke, strate, vullisverwydering. ✓

Minimum lone ✓

- Wanneer die regering 'n minimum loon afdwing, beteken dit dat werkers 'n sekere loonbedrag betaal moet word en niks minder as dit nie. ✓✓
- Die rede hiervoor is dat werkers lone moet verdien wat genoeg is om die basiese lewenskoste te dek. ✓✓
- Dit help om werkers te beskerm en hulpbronne te hertoewys. ✓
- Die minimum loon van R25,42 per uur het met ingang 1 Maart 2024 tot 27,58 per uur verhoog. ✓✓

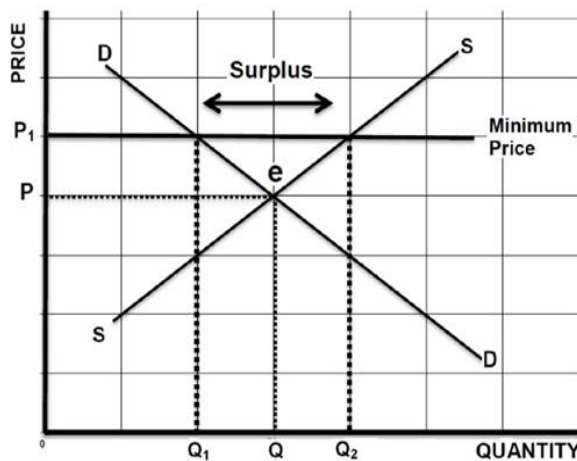
Maksimum pryse ✓

- 'n Maksimum prys word vasgestel op goedere soos basiese voedsel, behuising en vervoer. ✓✓
- In Suid-Afrika word die prys van petrol, diesel en paraffien teen hul maksimum pryse beheer. ✓✓
- Aanvanklik is die markewegsprys P en ewewighoeveelheid is Q. ✓✓

- Die regering gryp in en stel 'n wet deur dat 'n sekere produk soos melk nie vir meer as P_1 verkoop kan word nie. ✓✓
- Die effek van hierdie maksimum prys is dat die hoeveelheid verskaf afneem tot Q_1 en die hoeveelheid gevra styg na Q_2 . ✓✓
- Daar is 'n tekort aan die produk (melk) gelykstaande aan die verskil tussen Q_1 en Q_2 . ✓✓
- 'n Tekort skep 'n probleem van hoe om die produk (melk) aan verbruikers toe te ken. ✓✓
- Swart markte ontwikkel dikwels waar mense die produk (melk) kan bekom. ('n Swartmark is 'n onwettige mark waarin óf onwettige goedere gekoop en verkoop word óf onwettige pryse gehef word.) ✓✓

Minimum pryse ✓

Punttoekenning
 Korrekte posisie en aanduiding van minimum prys = 1 punt
 Korrekte aanduiding en etikettering van surplus = 1 punt
 Benoeming van en op as = 1 punt
 Aanduiding van ewewigspunt = 1 punt

- Die regering stel 'n minimum prys op 'n sekere punt bo die markprys. ✓✓
- Dit word gedoen om produsente in staat te stel om 'n gemaklike wins te maak en moedig hulle dus aan om belangrike noodsaaklike goedere te verskaf. ✓✓
- Die markewegsprys is P en die ewewigshoeveelheid is Q . ✓✓
- As die regering 'n minimum prys op P_1 vasstel, sal verskaffers groter winste verdien en meer van die produk verskaf. ✓✓
- Die hoeveelheid verskaf sal dus tot Q_2 toeneem, maar die hoeveelheid gevra sal afneem tot Q_1 . ✓✓
- Daar sal 'n surplus van die produk gelyk wees aan die verskil tussen Q_2 en Q_1 . ✓✓
- 'n Surplus beteken die regering sal die ekstra koring moet koop en dit plaaslik of in die buiteland moet stort. ✓✓
- Alhoewel minimumpryse 'n surplus kan veroorsaak, moedig dit wel die verskaffing van belangrike voedsel aan. ✓✓

(’n Maksimum van 8 punte kan toegeken word vir blote opnoem van feite/voorbeelde)

Maks.

(26)

ADDISIONELE DEEL

- Deur Private Openbare Vennootskappe te vorm om 'n vinniger, meer doeltreffende lewering van goedere en dienste moontlik te maak.✓✓
- Die opstel van duidelike kosteberekening en ontwikkelingsmandate met finansiële implikasies duidelik uiteengesit.✓✓
- Ontwikkeling van 'n raamwerk vir die aanstelling en vergoeding van lede in die Raad van maatskappye in staatsbesit.✓✓
- Verseker doeltreffende bestuur en aanspreeklikheid.✓✓
- Fokus op skaars hulpbronne vir die hoogste finansiële impak, bv. die aanmoediging van 'n mededingende werkskultuur deur talentvolle individue aan te stel en te behou deur mededingende vergoedingspakkette.✓✓
- Deur staatsondernemings te privatiseer om doeltreffendheid en mededingendheid te verseker.✓✓
- Versterking van interne en eksterne oudit om stelsels te beheer en korrupsie te verminder.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord)

('n Maksimum van 2 punte mag toegeken word vir blote opnoem van feite/voorbeelde)

(10)

SLOT

Die ingryping van die regering verseker dat ondoeltreffendheid uitgeskakel word en dat die mark doeltreffend funksioneer.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord)

(2)
[40]

VRAAG 6: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES

- **Met verwysing na die oorsake en gevolge, bespreek werkloosheid in detail.** (26)
- **Hoe help openbare werke-programme om die werkloosheidsyfer in die land te verminder?** (10)

INLEIDING

Werklose mense is daardie mense wat kan en bereid is om te werk, tussen die ouderdomme van 16 – 64, wat aktief werk soek maar nie werk kan kry nie.✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (2)

LIGGAAM: HOOFDEEL**OORSAKE VAN WERKLOOSHEID****Gebrek aan geskikte vaardighede✓**

- Die vraag na ongeskoolde arbeid in Suid-Afrika het gedaal weens strukturele veranderinge in die ekonomie, tegnologiese vooruitgang en deelname aan die globale ekonomie.✓✓
- Daar is 'n ooraanbod van ongeskoolde werkers in die ekonomie wat nie werk kan kry nie omdat die onderwysstelsel nie aan leerders die voldoende wiskundige en wetenskaplike vaardighede gegee het wat nodig is nie.✓✓

Meer kapitaal-intensiewe bedrywe/tegnologiese veranderinge✓

- Produksie van goedere van hoë gehalte vir wêreldmarkte het daartoe gelei dat besighede in masjinerie en tegnologie belê, en aangesien hierdie besighede minder arbeid benodig, dra dit by tot werkloosheid.✓✓

Vakbonde en arbeidswetgewing✓

- Die eise van vakbonde vir verhoogde lone het tot gevolg dat Suid-Afrikaanse produkte duurder is as ingevoerde goedere. Dit lei daartoe dat baie firmas gedwing word om te sluit aangesien hulle nie meer kan meeding nie, wat uiteindelik daartoe lei dat duisende werkers hul werk verloor.✓✓
- Stakings vir bykomende indiensneming is ook baie sleg aangesien firmas minder wins maak en nie kan bekostig om indiensneming te verhoog nie.✓✓
- Suid-Afrikaanse werkers word deur arbeidswette beskerm. Hierdie wette is dalk nie buigsaam genoeg nie en ontmoedig die werkgewers eintlik om meer werkers aan te neem, veral wette wat ontslag en minimum lone reguleer.✓✓
- Soms moedig arbeidswetgewing firmas aan om van arbeidsintensiewe na kapitaalintensiewe produksiemetodes te verander.✓✓

Die wêreldressie✓

- Die wêreldressie van 2008-2009 het 'n ernstige afswaai in die sakesiklus tot gevolg gehad en het gelei tot die verlies van meer as 'n miljoen werkseleenthede in die Suid-Afrikaanse ekonomie.✓✓
- Soos verbruikersvraag daal, moet ondernemings hul uitset verminder wat daartoe lei dat baie werkers afgelê word.✓✓

Bevolkingsgroei✓

- Met die Suid-Afrikaanse bevolking wat te vinnig groei, kan die ekonomie nie werk verskaf aan almal wat sedert 2011 die arbeidsmark betree nie.✓✓
- Die vlakke van ekonomiese groei was nie hoog genoeg om die meerderheid nuwe werksoekers te absorbeer nie. As die bevolkingsgroei die ekonomiese groei oorskry, veroorsaak dit werkloosheid.✓✓

Lae koers van ekonomiese groei✓

- Die Suid-Afrikaanse ekonomie het nie genoeg gegroei om die groot aantal werkseleenthede te skep wat nodig is om werksoekers te absorbeer nie.✓✓

(Aanvaar die verskillende tipes werkloosheid as deel van oorsake van werkloosheid)**GEVOLGE VAN WERKLOOSHEID**

Werkloosheid het 'n negatiewe uitwerking op ekonomiese, sosiale en politieke toestande in 'n land.

Uitwerking op huishoudings en individue✓

Werkloosheid het die volgende uitwerking op huishoudings:

- Meer armoede✓
- Minder verbruikersbesteding✓
- Laer lewenstandaard✓
- Afname in selfrespek en selfvertroue✓
- Swak fisiese en sielkundige gesondheid✓

Las op belastingbetalers✓

- Groot bedrae geld word deur die staat uitbetaal as maatskaplike welsynstoelaes aan werklooses en arm mense.✓✓
- Hierdie bedrag is nie volhoubaar op die lang termyn nie, en as die regering belasting verhoog om hierdie toelaes te subsidieer, sal dit 'n negatiewe uitwerking op ekonomiese groei hê en buitelandse investering in nuwe besighede ontmoedig.

Sosiale probleme✓

- Armoede wat deur werkloosheid geskep word, lei tot ernstige maatskaplike probleme soos verhoogde vlakke van misdaad.✓✓
- Dit lei ook tot 'n gebrek aan selfagting en veroorsaak finansiële bekommernisse wat tot gesinsgeweld kan lei en die gesinslewe kan vernietig.✓✓

('n Maksimum van 8 punte mag toegeken word vir blote opnoem van feite/voorbeelde)

Maks. (26)

ADDISIONELE DEEL

- Openbare werke-projekte skep werk vir konstruksiewerke, ingenieurs en ander professionele persone.✓✓
- Openbare werke-beleggings kan ekonomiese groei stimuleer, wat lei tot verhoogde vraag na goedere en dienste, en nuwe werksgeleenthede skep.✓✓
- Hierdie projekte kan infrastruktuur verbeter, wat dit makliker maak vir besighede om te bedryf en 'n bevorderlike omgewing vir ekonomiese groei te skep.✓✓
- Dit kan opleidings- en vaardigheidsontwikkelingsgeleenthede vir werkers bied, wat hul indiensneembaarheid verbeter.✓✓
- Openbare werke-programme kan as 'n sosiale beskermingsmeganisme dien, wat inkomsteondersteuning bied aan kwesbare bevolkings tydens ekonomiese afswaai.✓✓
- Besteding aan openbare werke kan 'n vermenigvuldigingseffek hê, wat bykomende ekonomiese aktiwiteit en werkskepping deur die voorsieningsketting genereer.✓✓
- Programme vir openbare werke kan op landelike gebiede fokus, werk skep en ekonomiese groei in streke met hoër werkloosheidsyfers stimuleer.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord)

('n Maksimum van 2 punte mag toegeken word vir blote opnoem van feite/voorbeelde)

Maks.

(10)

SLOT

Suid-Afrika se armoede word hoofsaaklik deur werkloosheid veroorsaak en die land sal 'n gesofistikeerde oplossing nodig hê om werkloosheidsvlakke te verminder.✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord)

(2)

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 150